

ΑΡΘΡΟ ΣΥΝΤΑΞΗΣ EDITORIAL

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2025, 42(Συμπλ 1):9-12
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2025, 42(Suppl 1):9-12

Θεμελιώνοντας τη Δημόσια Υγεία του Αύριο

Η υγεία αποτελεί θεμελιώδη πολιτική προτεραιότητα, πυλώνα κοινωνικής συνοχής και καταλύτη για μια δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη. Σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία και απρόβλεπτα, και αντιμετωπίζει διαρκώς νέες κρίσεις και απειλές, **η Δημόσια Υγεία δεν μπορεί να παραμένει στατική**. Οφείλει να ανασυγκροτηθεί με σύγχρονους αξι- ακούς και επιστημονικούς όρους και, με βάση τις ανάγκες του σήμερα και τις απειλές του αύριο, να θεμελιωθεί ως στρατηγικός άξονας δημόσιας πολιτικής και βασικός μοχλός κοινωνικής ανθεκτικότητας.

Η εμπειρία της πανδημίας COVID-19 λειτούργησε ως καταλύτης αφύπνισης: ανέδειξε με σαφήνεια τη σημασία της πρόληψης, της ετοιμότητας, της διατομεακής συνεργασίας και της κοινωνικής συνοχής, αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα τα κενά και τις ανισότητες στα συστήματα υγείας. Στην Ελλάδα, **η ανάγκη για έναν νέο προσανατολισμό στη Δημόσια Υγεία**, με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, πολιτική βούληση και διακομματική συναίνεση, δεν είναι πλέον θεωρητική. Είναι ιστορικά ώριμη, επιτακτική και αναγκαία.

Ανταποκρινόμενο σε αυτή την ανάγκη, το Ίδρυμα Μπο- δοσάκη υποστήριξε την εκπόνηση ενός **Σχεδίου Δράσης για τη Δημόσια Υγεία στον 21ο αιώνα**, το οποίο θεμελι- ώνει έναν νέο στρατηγικό και πολιτικό προσανατολισμό για την οργάνωση, τη διακυβέρνηση και τη λειτουργία της στη χώρα μας.

Τα έντεκα άρθρα του παρόντος αφιερώματος βασί- ζονται στο Σχέδιο Δράσης και παρουσιάζουν τις βασικές στρατηγικές του προτάσεις, και προτείνουν δράσεις ανά θεματικό τομέα, με στόχο τη μετάβαση **από τη θεωρητική τεκμηρίωση στην πολιτική εφαρμογή**.

Πρόκειται για ένα αποτέλεσμα **συλλογικής, διεπι- στημονικής και διατομεακής προσπάθειας**. Το εν λόγω εγχείρημα στηρίχθηκε σε ουσιαστική συνεργασία και εκτενή διαβούλευση με την επιστημονική και την επαγγελ-

ματική κοινότητα της Δημόσιας Υγείας, τις επιστημονικές ιατρικές εταιρείες, την κοινωνία των πολιτών, θεσμικούς και πολιτικούς φορείς, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Οι **μελέτες που προκύπτουν αποκλει- στικά από μικρές ομάδες ειδικών, δύσκολα μπορούν να επιτύχουν την απήχηση και τη νομιμοποίηση που απαιτεί η εποχή**. Η ευρεία συμμετοχή, η ανταλλαγή ιδεών και η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων είναι προϋποθέσεις όχι μόνο για την εγκυρότητα, αλλά κυρίως για την αποδοχή και την εφαρμοσιμότητα των προτεινό- μενων παρεμβάσεων.

Η ανεξαρτησία και το κύρος του Ιδρύματος Μπο- δοσάκη αποτέλεσαν βασικές προϋποθέσεις για τη δη- μιουργία ενός κατάλληλου εδάφους για διάλογο και συ- νεννόηση. Αυτό το περιβάλλον επέτρεψε τη συνάντηση διαφορετικών φωνών και τη διαμόρφωση μιας κοινής βάσης διαλόγου και συνεργασίας, εμπνευσμένης από τις σύγχρονες προσεγγίσεις και προτεραιότητες της Δημόσιας Υγείας στο σήμερα.

Στο πρώτο άρθρο, η αφήγηση αρχίζει με τη **θεμελίωση ενός οράματος** για τη Δημόσια Υγεία, το οποίο στηρίζεται σε ένα ισχυρό πλαίσιο αξιών και αρχών, δίνοντας έμφαση στο **αδιαπραγμάτευτο κοινωνικό δικαίωμα στην υγεία για όλους** και τους παράγοντες που προσδιορίζουν την υγεία του πληθυσμού. Το δικαίωμα στην υγεία και στην ευεξία μεταφράζεται σε ανεμπόδιστη πρόσβαση σε υπη- ρεσίες πρόληψης, περίθαλψης και φροντίδας, καθώς και συνθήκες διαβίωσης και εργασίας που προάγουν την υγεία.

Το Σχέδιο Δράσης αναδεικνύει **τη διατομεακή φύση της Δημόσιας Υγείας**, προσεγγίζοντάς την μέσα από το πρίσμα των κοινωνικών, των οικονομικών, των περι- βαλλοντικών, των πολιτισμικών και των συμπεριφορικών προσδιοριστών υγείας, καθώς και του κρίσιμου ρόλου που οφείλουν να αναλάβουν οι υπηρεσίες υγείας με ενισχυμένο προσανατολισμό στη Δημόσια Υγεία. **Η μετάβαση σε ένα σύγχρονο σύστημα Δημόσιας Υγείας επιβάλλει την ενδυνάμωση της διατομεακής διακυβέρνησης για την υγεία ως στρατηγική επιλογή**. Απαιτούνται νέοι θεσμοί στρατηγικού σχεδιασμού, συντονισμού και λογοδοσίας, με τη συμμετοχή όλων των υπουργείων που διαμορφώνουν

πολιτικές, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την υγεία του πληθυσμού, καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών.

Οι **απόψεις των λειτουργών Δημόσιας Υγείας** που καταγράφηκαν στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης, όπως παρουσιάζονται στο δεύτερο άρθρο, ανέδειξαν κρίσιμα θεσμικά και λειτουργικά ελλείμματα στο υφιστάμενο σύστημα. Η Δημόσια Υγεία χρειάζεται **επαγγελματίες με διεπιστημονική κατάρτιση**, ψηφιακές δεξιότητες και κοινωνική ευαισθησία.

Το τρίτο άρθρο προτείνει μια **συνολική και πολυεπίπεδη αναδιοργάνωση του Συστήματος Δημόσιας Υγείας στην Ελλάδα**, με παρεμβάσεις σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Εστιάζει στην ανάγκη θεσμικού επαναπροσδιορισμού, ενίσχυσης της διακυβέρνησης, ενδυνάμωσης του ρόλου των Περιφερειών και των Δήμων, καλύτερου συντονισμού και δικτύων συνεργασίας, με στόχο ένα πιο αποτελεσματικό, βιώσιμο και δίκαιο σύστημα Δημόσιας Υγείας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, στο τέταρτο άρθρο, στη **διασύνδεση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας με τη Δημόσια Υγεία**, ώστε να εξασφαλιστεί μια ολιστική προσέγγιση φροντίδας που συνδυάζει την πρόληψη, την έγκαιρη διάγνωση και την κοινωνική στήριξη.

Η **ανάγκη για συστηματική και θεσμικά οργανωμένη εκτίμηση των αναγκών υγείας** στην Ελλάδα αναδεικνύεται με έμφαση στο πέμπτο άρθρο. Επισημαίνονται η απουσία στρατηγικού συντονισμού, η αποσπασματικότητα των πληθυσμιακών μελετών και οι ελλείψεις στο θεσμικό και στο χρηματοδοτικό πλαίσιο. Προτείνονται δράσεις καταγραφής σε γενικό και υποπληθυσμιακό επίπεδο, η συμμετοχή πολιτών και φορέων, η **δημιουργία Ενιαίου Ηλεκτρονικού Συστήματος Δεδομένων Υγείας** και η θεσμοθέτηση **Ετήσιας Έκθεσης Υγείας**, ως βασικές προϋποθέσεις για τον στρατηγικό σχεδιασμό, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

Το Σχέδιο Δράσης **αναδεικνύει τις ανισότητες στην υγεία** και τις πολλαπλές μορφές ευαλωτότητας, που συνδέονται με κοινωνικούς, οικονομικούς και γεωγραφικούς παράγοντες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις συνθήκες φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού, διαβίωσης σε υποβαθμισμένα περιβάλλοντα και στις ανάγκες κατοίκων μικρών νησιών και απομακρυσμένων περιοχών. Προτείνεται η **ενσωμάτωση της ισότητας σε όλες τις πολιτικές, η συστηματική μέτρηση ανισοτήτων**, η χαρτογράφηση ευπαθών ομάδων και η αναβάθμιση του νομικού πλαισίου σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις.

Η **διασφάλιση της υγείας μητέρων, παιδιών, εφήβων, νέων, γυναικών και ηλικιωμένων συνιστά κρίσιμη προτεραιότητα**, με στοχευμένες παρεμβάσεις για υγιή έναρξη

ζωής, προγεννητική και περιγεννητική φροντίδα, πρόληψη πρώτων τοκετών, υποστήριξη γονέων και ανάπτυξη υπηρεσιών φιλικών προς τους εφήβους και τους νέους. Παράλληλα, προάγεται η υγεία των γυναικών και ενισχύεται η υγιής ψυχοσωματική γήρανση, με δράσεις πρόληψης, φροντίδας και κοινωνικής ένταξης για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Στο έκτο άρθρο του Σχεδίου Δράσης, τα ζητήματα αυτά καταλαμβάνουν κομβική θέση, ενώ θέματα, όπως η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, ο φυσιολογικός τοκετός, ο μητρικός θηλασμός, η εφηβική και η νεανική ψυχική υγεία, η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των γυναικών και η πρόληψη της βίας προσεγγίζονται με σύγχρονη και τεκμηριωμένη ματιά, ενισχύοντας **την ισότητα, τη συμπερίληψη και την καθολική πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας**.

Το έβδομο άρθρο του Σχεδίου Δράσης υπογραμμίζει την κρίσιμη σημασία της πρόληψης των λοιμωδών νοσημάτων και της αντιμετώπισης της μικροβιακής αντοχής, με έμφαση στην αρχή της **«Ενιαίας Υγείας»** που συνδέει ανθρώπινη, ζωική και περιβαλλοντική υγεία. Η **ενίσχυση της επιτήρησης**, των εμβολιασμών, της **εργαστηριακής ετοιμότητας**, της ανάπτυξης κέντρων αναφοράς και η εκπαίδευση επαγγελματιών και πολιτών συνιστούν βασικούς άξονες για την αποτελεσματική διαχείριση των λοιμωδών νοσημάτων.

Αναδεικνύεται η **σημασία της πρόληψης των μη μεταδιδόμενων νοσημάτων** και των παραγόντων κινδύνου που τα προκαλούν, ως μείζονα προτεραιότητα για τη Δημόσια Υγεία στη χώρα μας. Στο όγδοο άρθρο τονίζεται η ανάγκη για τεκμηριωμένες παρεμβάσεις προσυμπτωματικού ελέγχου, πρόληψης ατυχημάτων και αντιμετώπισης συμπεριφορικών παραγόντων, όπως το κάπνισμα, η ανθυγιεινή διατροφή και η σωματική αδράνεια. Η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών πρόληψης προϋποθέτει **σύγχρονες, τεκμηριωμένες πληθυσμιακές προσεγγίσεις** που θα λαμβάνουν υπ' όψη το πλήρες φάσμα των προσδιοριστών υγείας.

Ο **ρόλος των επιστημονικών ιατρικών εταιρειών** στην ενίσχυση της Δημόσιας Υγείας είναι καθοριστικός, ιδιαίτερα στον τομέα της πρόληψης και της προαγωγής υγείας. Κατά την εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης, πολλές εταιρείες συμμετείχαν ενεργά στη διαβούλευση, διατυπώνοντας προτάσεις και υιοθετώντας κοινή διακήρυξη που αναδεικνύει την πρόθεσή τους να συμβάλλουν στην ανέλιξη θεμάτων πρόληψης και προαγωγής υγείας στους διάφορους τομείς των δραστηριοτήτων τους.

Το ένατο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην προαγωγή της υγείας μέσω της υγιεινής διατροφής, της φυσικής δραστηριότητας και της στοματικής υγείας, προτείνοντας στρατηγικές παρεμβάσεις για τον ελληνικό πληθυσμό. Η **ανάπτυξη υπο-**

στηρικτικών φυσικών και κοινωνικών περιβαλλόντων για την υγεία, η προαγωγή της εγγραμματοσύνης υγείας και η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση συνιστούν κρίσιμους πυλώνες για τη **βιωσιμότητα πληθυσμιακών παρεμβάσεων** στον εν λόγω τομέα. Τονίζεται η σημασία της διαμόρφωσης συνθηκών ώστε οι υγιεινές επιλογές να αποτελούν την εύκολη και προφανή επιλογή για τον πληθυσμό. Πρωτοβουλίες όπως οι «**Υγείες πόλεις**» αναδεικνύουν τον καθοριστικό ρόλο των δήμων στην προαγωγή υγείας και αξιοποιούν τη δυναμική της συμμετοχής των πολιτών σε τοπικό επίπεδο.

Η **ψυχική υγεία, οι εξαρτήσεις, η βία και η ευεξία βρίσκονται στο επίκεντρο** του δέκατου άρθρου του Σχεδίου Δράσης, το οποίο αναδεικνύει την ανάγκη για υπηρεσίες βασισμένες στα ανθρώπινα δικαιώματα και στους κοινωνικούς προσδιοριστές υγείας. Δίνεται έμφαση στην **πρόληψη, στην έγκαιρη παρέμβαση**, στη μείωση των ανισοτήτων και στην ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες για όλες τις ηλικιακές και κοινωνικές ομάδες.

Το ενδέκατο άρθρο του Σχεδίου Δράσης εστιάζει στη **διαχείριση κρίσεων Δημόσιας Υγείας**, υπογραμμίζοντας την ανάγκη ενίσχυσης της ετοιμότητας και του διατομεακού συντονισμού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κλιματική κρίση, που συνιστά αυξανόμενη και πολυεπίπεδη απειλή για την υγεία, **απαιτώντας στρατηγική πρόληψης, ανθεκτικά συστήματα υγείας, επαρκή χρηματοδότηση και λογοδοσία**. Τονίζεται η ανάγκη ύπαρξης ευέλικτων σχεδίων δράσης, εκπαίδευσης προσωπικού και συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και η **σημασία ανάπτυξης δομών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο**.

Το παρόν αφιέρωμα δεν αποτελεί μια θεωρητική άσκηση, αλλά μια εθνική πρόκληση και μια αναγκαία παρέμβαση για την ανασύσταση της Δημόσιας Υγείας στη χώρα. **Η Δημόσια Υγεία είναι πεδίο συλλογικής ευθύνης, θεσμικής ανασύνταξης και πολιτικής δέσμευσης**. Η υγεία είναι πολιτική επιλογή και είναι υπόθεση όλων. Δεν είναι μόνο υπόθεση ενός μόνο Υπουργείου αλλά ολόκληρης της Κυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Για να γίνει πράξη μια τέτοια εθνική προσπάθεια, χρειάζεται ένας νέος τρόπος σκέψης, ισχυρή πολιτική βούληση, καινοτόμοι τρόποι διακυβέρνησης για την υγεία και στρατηγική διορατικότητα. Πάνω απ' όλα, αυτό το οποίο απαιτείται σήμερα είναι η **συναντίληψη των προκλήσεων** και μια **ευρεία πολιτική και κοινωνική συναίνεση** αναφορικά με τις κρίσιμες παραμέτρους που καθορίζουν την

αποτελεσματικότητα των σύγχρονων κρατικών συστημάτων Δημόσιας Υγείας. Η επένδυση στη Δημόσια Υγεία είναι επένδυση στην άμυνα και στην ανθεκτικότητα της χώρας.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ: Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Στα δύομισι χρόνια από την έκδοσή του, το Σχέδιο Δράσης για τη Δημόσια Υγεία έτυχε σημαντικής αποδοχής και ευρείας προβολής. Παρουσιάστηκε στη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων, όπου έλαβε θετική υποδοχή από όλα τα κόμματα της τότε σύνθεσης (2019–2023). Μεταφράστηκε στα Αγγλικά και αξιοποιήθηκε από το Υπουργείο Υγείας στο πλαίσιο του σχεδιαστικού έργου ειδικών συμβούλων για την αναδιαμόρφωση της Δημόσιας Υγείας. Χρησιμοποιείται ως εγχειρίδιο σε πανεπιστημιακά ιδρύματα, ενώ αποτέλεσε αφορμή για πλήθος προσκλήσεων σε επιστημονικά συνέδρια και πλατφόρμες για σχετικές ομιλίες.

Ενισχύοντας περαιτέρω τον ρόλο του στη διαμόρφωση της πολιτικής υγείας, το Ίδρυμα Μποδοσάκη δρομολογεί τη δημιουργία Παρατηρητηρίου για τις Πολιτικές και την Οργάνωση της Δημόσιας Υγείας, φιλοδοξώντας να συμβάλλει ουσιαστικά στην παρακολούθηση εξελίξεων, στην ανάδειξη καλών πρακτικών και στην υποστήριξη τεκμηριωμένων παρεμβάσεων. Το Παρατηρητήριο θα έχει διπλή αποστολή: (α) να προάγει την ευαισθητοποίηση και τον διάλογο για τις σύγχρονες έννοιες και προσεγγίσεις στη Δημόσια Υγεία και (β) να παρακολουθεί και να διευκολύνει την υιοθέτηση και την εφαρμογή τους από τους εμπλεκόμενους ή αρμόδιους πολιτικούς, επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς.

Άγις Δ. Τσουρός

Πρώην Διευθυντής Πολιτικής και Διακυβέρνησης για την Υγεία και Ευεξία, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) Ευρώπης και Adjunct Professor, Department of Global Health, Boston University School of Public Health, Boston, United States of America

Ελευθέριος Θηραίος

Γενικός/Οικογενειακός Ιατρός, Διευθυντής ΕΣΥ, Προϊστάμενος Γενικής Διεύθυνσης, Οργανισμός Διασφάλισης της Ποιότητας στην Υγεία ΑΕ (ΟΔΙΠΥ ΑΕ), Πρόεδρος Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών, Αθήνα

ABSTRACT**Laying the foundations for the public health of tomorrow**A.D. TSOUROS,¹ E. THIREOS²

¹Former Director of Policy and Governance for Health and Wellbeing, World Health Organization (WHO) Europe and Adjunct Professor, Department of Global Health, Boston University School of Public Health, Boston, United States of America, ²General Practitioner/Family Physician, Director of National Health System, Head of General Directorate, National Agency for Quality Assurance in Health SA, President of Athens Medical Society, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2025, 42(Suppl 1):9–12

Corresponding authors:

A.D. Tsouros, 4 Thiras street, 115 27 Athens, Greece
e-mail: tsouros@gmail.com

E. Thireos, President of Athens Medical Society, Athens, Greece
23 Meandrou street, 115 28 Athens, Greece
e-mail: ethireos@gmail.com